

Doc. dr Goran Bošković

Doc. dr Saša Mijalković

Kriminalističko- policijska akademija,

Beograd, Republika Srbija

MEĐUNARODNA SARADNJA U ODUZIMANJU PRIHODA STEČENIH ORGANIZOVANIM KRIMINALOM

Savremeni organizovani kriminal je globalni fenomen i koordinirana međunarodna reakcija u borbi protiv ove vrste kriminala je preduslov uspostavljanja efikasnog sistema suprotstavljanja ovoj negativnoj pojavi. Kriminalne grupe, organizacije i pojedinci kriminalnom delatnošću ostvaruju izuzetno velike prihode od te delatnosti. Osnovni problem koji postoji za njih u tim slučajevima jeste – kako nesmetano koristiti prihode od kriminalne delatnosti i izbeći krivično gonjenje? Autori u radu ukazuju na značaj usvajanja koncepcije suprotstavljanja organizovanom kriminalu zasnovane na oduzimanju prihoda stečenih kriminalom i onemogućavanja uključivanja tih sredstava u legalno poslovanje. Posebnu pažnju u radu posvećuju značaju razvijanja modaliteta međunarodne saradnje na operativnom i strateškom nivou i ulozi međunarodnih organizacija u identifikovanju, praćenju i vrednovanju svojine koja je predmet konfiskacije, primenu mera kao što su zamrzavanje i zaplena radi sprečavanja bilo kakvog postupanja, transfera ili odlaganja prihoda stečenih kriminalom i preduzimanje svih odgovarajućih istražnih radnji.

Ključne reči: *prihod stečen kriminalom, organizovani kriminal, oduzimanje prihoda stečenih kriminalom, modeli međunarodne saradnje, međunarodne organizacije.*

UVOD

Velike količine prihoda stečenih kriminalom predstavljaju značajnu polugu moći kriminalnim organizacijama za korumpiranje predstavnika vlasti, prodor u legalne ekonomske tokove, finansiranje političkih stranaka i mogu

se koristiti kao podrška širenju kriminalnih aktivnosti organizovanog kriminala. Savremeni koncept borbe protiv kriminalne delatnosti motivisane imovinskom koristi zasniva se na otklanjanju osnovnog podsticaja za kriminalnu aktivnost oduzimanjem prihoda stečenih kriminalom. Oduzimanje nezakonito stečenih prihoda u sklopu mera za suprotstavljanje organizovanom kriminalu i drugim oblicima imovinskog kriminala zauzima značajno mesto.¹ Logika ovakvog pristupa ogleda se u eliminisanju motiva i sredstava za vršenje drugih krivičnih dela sužavanjem mogućnosti za korišćenje prihoda stečenih kriminalom .

Prema podacima MMF-a suma „oprانog” novca na godišnjem nivou u svetu iznosi dva do pet procenata ukupnog godišnjeg bruto svetskog dohotka, što bi nominalno izraženo bilo više od šesto milijardi dolara.² Godišnji prihodi od nelegalne trgovine opojnim drogama na svetskom nivou procenjuju se na oko petsto milijardi dolara godišnje, a stopa profita kod bavljenja ovom delatnošću je blizu 70%.³ Trgovinom ljudima se samo u Evropi godišnje stiče protivpravni prihod između sedam milijardi i trinaest milijardi dolara godišnje, od čega oko sedam milijardi dolara od prostitucije žrtava trgovine ljudima. Na globalnom nivou, seksualnom eksploatacijom žrtava trgovine ljudima ostvaruje se profit od oko šezdeset milijardi evra godišnje. To je za 400 % više nego pre 10 godina, te u finansijskom smislu predstavlja izjednačenje sa trgovinom narkoticima.⁴ Procenjuje se da se u Srbiji oko 1 200 osoba odaje prostituciji, a da prihodi od prostitucije iznose blizu 40 000 000 evra godišnje.⁵

Suočeni sa mogućnostima zaplene protivpravno stečene imovinske koristi, otkrivanjem kriminalne delatnosti i kažnjavanja kriminalne organizacije, grupe i pojedinci „peru” svoj „prljav” novac koristeći svetski

¹ Detaljnije, u – Mitchell, A. ; Hinton, N. & Taylor S. (1996), *Confiscation*. (2nd ed), Sweet and Maxwell, London.

² Tanzi, V. (1996), Money laundering and International Finance System, *MMF Paper*, No. 55, p.3.

³ Financial Action Task Force (1999), *Policy Brief*, Paris, p.2.

⁴ *Global Programme Against Trafficking in Human Beings*, United Nations (1998) – Office for Drug Control and Crime Prevention, New York.

⁵ Mijalković, S. (2005) „Seks industrija“ kao vid organizovane kriminalne delatnosti, *Organizovani kriminalitet – stanje i mere zaštite*, Policijska akademija, Beograd, str. 672.

sistem finansija.⁶ Delovanje kriminalnih organizacija u međunarodnim okvirima pruža pogodnosti pristupa svetskim finansijskim tokovima, različitim kriminalnim tržištima, ofšor finansijskim centrima i stvara mogućnosti za procenu rizika od krivičnog gonjenja za specifične kriminalne aktivnosti. Organizovani kriminal u savremenom okruženju postao je „biznis” koji se brzo razvija i čiji dometi i kobne posledice predstavljaju globalnu pretnju protiv koje su neophodne sveobuhvatne i opšte mere u suprotstavljanju ovom zlu savremenog doba.⁷

Međunarodna reakcija na probleme suprotstavljanja organizovanom kriminalu, velikim delom, predstavlja odgovor na činjenicu da je organizovani kriminal globalni fenomen i da kriminalne organizacije zloupotrebljavaju svetski sistem finansija, međunarodne robne tokove, savremene vidove transporta i komunikacija, tehnološka dostignuća i ubrzan protok informacija, robe, usluga i ljudi u kriminalnim aktivnostima i legalizaciji kriminalnog profita. Iz navedenog možemo zaključiti da rešavanje ovih problema zahteva visok stepen međunarodne saradnje i koordinacije u suprotstavljanju ovim negativnim pojavama, a reflektovano na nacionalni nivo zahteva inkorporaciju međunarodnih pravnih akata iz ove oblasti u unutrašnji pravni sistem i aktivnu participaciju u radu međunarodnih organizacija. Razvijanje modaliteta međunarodne saradnje na operativnom i strateškom nivou trebalo bi da omogućuju identifikovanje, praćenje i vrednovanje svojine koja je predmet konfiskacije, primenu mera kao što su zamrzavanje i zaplena radi sprečavanja bilo kakvog postupanja, transfera ili odlaganja nelegalno stečene imovine i preduzimanje svih odgovarajućih istražnih radnji.

⁶ *Pranje novca* možemo definisati kao vrstu imovinskog kriminala, čiji su ciljevi prikrivanje postojanja i porekla nelegalno stečenih sredstava, i to uključivanjem tih sredstava transformacijom, prebacivanjem, razmenjivanjem, prikrivanjem namene mešanjem sa legalnim sredstvima ili na drugi način u legalne finansijske tokove, čime se osim porekla nelegalno stečenih sredstava prikriva kriminalna delatnost i ostvaruje krajnji cilj pranja novca – nesmetano korišćenje prihoda od kriminalne delatnosti i izbegavanje kazne za izvršena krivična dela. Bošković, G. (2005), *Pranje novca*, Beosing, Beograd, str. 23.

⁷ Shelly, L.I. (1995), *Transnational Organized Crime: An Imminent Threat to the Nation-State*, *Columbia Journal of International Affairs*, No. 48, p.464.

MERE ZA ODUZIMANJE PRIHODA STEČENIH KRIMINALOM

Na globalnom planu niz međunarodnih akata upućuje na potrebu da se definiše sistem mera koje omogućava efikasnije oduzimanje prihoda stečenih kriminalom. *Konvencijom Ujedinjenih nacija protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih supstanci*⁸ postavljeni su temelji razvoja koordiniranog internacionalnog odgovora u oduzimanju prihoda stečenih kriminalom. Naime, ovom konvencijom predviđene su mere za suzbijanje prometa opojnim drogama, ali i obaveze državama da u svojim krivičnim zakonodavstvima uvedu krivično delo pranja novca. Pitanja zaplene opojnih droga i psihotropnih supstanci, materijala i opreme korišćenih za nedozvoljeni promet droga i psihotropnih supstanci, kao i svojine stečene nezakonitim prometom droga i psihotropnih supstanci regulisana su članom 5 ove konvencije. Poseban značaj za suprotstavljanje organizovanom kriminalu imaju odredbe ovog člana koje se odnose na obavezu usvajanja mera koje omogućavaju nadležnim organima da identifikuju, otkriju, zamrznju ili zaplene dobit, svojinu ili bilo koje predmete povezane sa izvršenjem konkretnih krivičnih dela. *Konvencija o pranju, traganju, zapleni i konfiskaciji prihoda stečenih krivičnim delima*⁹ u svojoj preambuli ukazuje na potrebu objedinjavanja napora u borbi protiv organizovanog i ostalih oblika kriminala: kroz vođenje zajedničke kaznene politike, korišćenje savremenih metoda na međunarodnom nivou u borbi protiv teških krivičnih dela, lišavanje učinioca krivičnih dela nelegalno stečenih prihoda krivičnim delom i ustanovljavan-

⁸ Ova konvencija doneta je u Beču 19. decembra 1988. godine, naša zemlja je ratifikovala tu konvenciju Zakonom o ratifikaciji Konvencije Ujedinjenih nacija protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih supstanci, 23. novembra 1990. godine, *Službeni list SFRJ*, broj 14.

⁹ Ovu konvenciju doneo je Savet Evrope 8. novembra 1990. godine u Strazburu, a naša zemlja je ratifikovala Zakonom o ratifikaciji Konvencije o pranju, traganju, zapleni i konfiskaciji prihoda stečenih krivičnim delima, *Službeni list SRJ*, broj 7/02. Takođe, Savet Evrope je 1998. godine u Briselu usvojio i *Zajedničku akciju o pranju novca, utvrđivanju, traganju, zamrzavanju, zapleni i konfiskaciji sredstava i prihoda od kriminala*, a 2001. godine doneta je i *Okvirna odluka Saveta Evropske unije o pranju novca, pronalaženju, utvrđivanju, zamrzavanju, zapleni i oduzimanju sredstava i prihoda od kriminala*, ovim dokumentima zaokružuje se sistem mera za oduzimanje prihoda stečenih kriminalom i podstiče njihova implementacija.

je efikasnog sistema međunarodne saradnje. Konvencija u članu 2 utvrđuje obaveze državama potpisnicama da usvoje zakonodavne mere koje će omogućiti oduzimanje sredstava i nezakonitog prihoda ili imovine vrednosti koja odgovara takvom nezakonitom prihodu. Obaveza definisanja zakonodavnih i drugih mera koje su potrebne da bi omogućile identifikaciju i ulaženje u trag nelegalno stečenoj imovini i za sprečavanje svih oblika trgovine, prenošenja ili raspolaganja nelegalno stečenom imovinom predviđena je članom 3 ove konvencije. *Konvencija Ujedinjenih nacija o borbi protiv transnacionalnog organizovanog kriminala*¹⁰ promoviše uspostavljanje međunarodne saradnje s ciljem efikasnije prevencije i suzbijanja transnacionalnog organizovanog kriminala. Takođe, ona ukazuje na značaj obezbeđenja većeg nivoa standardizacije ili koordinacije pristupa državne politike, zakonodavstva, rada administracije i policijskih organa problemu borbe protiv transnacionalnog kriminaliteta, kako bi se postigla veća efikasnost globalnih napora za njegovu kontrolu. Članovi 12, 13 i 14 ove konvencije propisuju konfiskaciju i oduzimanje novca ili imovine koji ili potiču od kriminala ili su korišćeni u te svrhe. Takođe, ovim članovima obuhvaćene su i odredbe o međunarodnoj saradnji u slučajevima konfiskacije i gubitka imovine.

Važno je napomenuti i ostale međunarodne pravne akte koji se u pojedinim segmentima odnose na problematiku oduzimanja prihoda stečenih kriminalom i imaju veliki značaj za efikasnije suprotstavljanje organizovanom kriminalu. *Krivičnopravna konvencija o korupciji*¹¹ usvojena 27. januara 1999. godine u Strazburu, *Međunarodna konvencija o suzbijanju finansiranja terorizma*¹² usvojena 9. decembra 1999. godine u Njujorku i *Konvencija Ujedinjenih nacija protiv korupcije*¹³ usvojenu u Meksiku decembra 2003. godine. Navedeni međunarodni pravni akti promovišu pristup suprotstavljanja organizovanom i drugim vrstama imovinskog kriminala oduzimanjem prihoda stečenih kriminalom i uspostavljanjem efikasnih mehani-

¹⁰ Zakon o ratifikaciji Konvencije Ujedinjenih nacija o borbi protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, *Službeni list SRJ*, broj 18/05.

¹¹ Zakon o potvrđivanju Krivičnopravne konvencije o korupciji, *Službeni list SRJ*, broj 2/02 i *Službeni list SCG*, broj 18/05.

¹² Zakon o potvrđivanju Međunarodne konvencije o suzbijanju finansiranja terorizma, *Službeni list SRJ*, broj 7/02.

¹³ Zakon o ratifikaciji Konvencije Ujedinjenih nacija protiv korupcije, *Službeni list SCG*, broj 12/05.

zama međunarodne saradnje u ostvarivanju ovih ciljeva. Poseban značaj za razvoj koordiniranog međunarodnog odgovora problemima suprotstavljanja organizovanom kriminalu i razvoju međunarodne saradnje u oduzimanju prihoda stečenih kriminalom ima *Konvencija Saveta Evrope o pranju, otkrivanju, zapleni i konfiskaciji prihoda kažnjivih dela i finansiranja terorizma*¹⁴ usvojena u Varšavi 2005. godine i *Okvirna odluka Saveta EU o konfiskaciji prihoda, sredstava i imovine povezanih sa kriminalom* doneta iste godine, jer sublimiraju dugogodišnja iskustva međunarodne zajednice u implementaciji mera za oduzimanje prihoda stečenih kriminalom.

Danas većina zemalja ima uspostavljene legislativne okvire koji omogućavaju oduzimanje prihoda stečenih kriminalom. U normiranju ove oblasti uočavaju se tri pristupa.¹⁵ Prvi, poznaje strogu *in personam* proceduru i podrazumeva da se osoba mora povezati sa krivičnim delom postojanjem osnovane sumnje da je izvršilo krivično delo i podizanjem optužnog akta, pre nego što se nezakonito stečena imovina krivičnim delom oduzme. U ovom slučaju strogo se vodi računa o poštovanju prezumpcije nevinosti i drugih prava i načela garantovanih u konkretnom pravnom sistemu. Drugi, podrazumeva *in rem* procedure a to znači da se nezakonito stečena imovina može oduzeti samo ukoliko postoji verovatnoća da je stečena krivičnim delom. Procedura oduzimanja odvija se u građanskom postupku (SAD) i ne mora se podizati optužnica za krivično delo, već je dovoljno postojanje verovatnoće da je imovina pribavljena krivičnim delom a vlasnik imovine koja je predmet postupka dužan je da dokaže njeno poreklo.¹⁶ Treći, pristup predstavlja mešavinu navedenih pristupa (Engleska, Kanada).¹⁷ Imovina može da bude

¹⁴ Naša zemlja je potpisala ovu Konvenciju 1. maja 2008. godine, a ratifikacija se očekuje u narednom periodu.

¹⁵ Naylor, R. T. (1999), Wash-out: A critique of follow-the-money methods in crime control policy, *Crime, Law and Social Change*, No. 32, p. 2.

¹⁶ U pravnom sistemu SAD oduzimanje imovine stečene krivičnim delima može se ostvariti u krivičnom, građanskom i administrativnom postupku, a najvažniji zakonski akti koji regulišu ovu oblast su *Racketeer Influenced and Corruption Organization Act (RICO)* iz 1970. godine i *Comprehensive Forfeiture Act (CFA)* iz 1984. godine. Opširnije u - Kessler, S. (1994), *Civil and Criminal Forfeiture: Federal and State Practice*, Clark, Boardman and Callaghan, New York.

¹⁷ U Engleskoj *Drugs Trafficking Act* iz 1994. godine reguliše pitanja oduzimanja prihoda stečenih trgovinom opojnim drogama. Opširnije u - Levi, M. (1997), *Taking the Profit out of Crime: the UK Experience*, University of Wales, Cardiff.

zamrznuta u slučaju da postoji verovatnoća da je stečena izvršenjem krivičnog dela s ciljem izbegavanja njenog otuđenja ili skrivanja, a za oduzimanje imovine potrebno je da se dokaže krivica lica za krivično delo koje mu se stavlja na teret u krivičnom postupku.

Osnovni problemi povezani sa efikasnošću sistema mera za oduzimanje prihoda stečenih kriminalom odnose se na dokazivanje da je osumnjičeni uključen u krivično delo iz kojeg je stekao ili pribavio određenu svojinu, kao i utvrđivanje veza između prihoda i specifične kriminalne aktivnosti. Jedno od mogućih rešenja ovih problema je inkorporacija principa prebačenog tereta dokazivanja u pravne sisteme država. Naime, suština ovog principa je u prebačenom teretu dokazivanja tako da optuženi mora da dokaže da je imovina stečena iz legalnog izvora.

Pravne sisteme u kojima je inkorporiran princip prebačenog tereta dokazivanja ima veliki broj zemalja sa anglo-saksonski pravnim sistemom (Australija, Hong Kong, Irska, Novi Zeland, Singapur, SAD i Engleska)¹⁸. U tim pravnim sistemima daje se mogućnost sudovima da donose pretpostavke o nelegalnom poreklu svojine ili se posle presude automatski zaplenjuje imovina ukoliko optuženi ne dokaže da je legalno stečena. Slične zakonske odredbe postoje i u drugim zemljama (Danska, Grčka, Holandija, Norveška, Austrija, Švajcarska, Italija), iako se osnove za njihovu primenu razlikuju i odnose se na situacije kada je reč o organizovanom kriminalu i nedozvoljenoj trgovini narkoticima.¹⁹ Takođe, u ovim zemljama postoje i specijalizovana multidisciplinarna tela koja se bave oduzimanjem prihoda stečenih kriminalom. Ova multidisciplinarna tela fokusiraju svoj rad na pitanja identifikovanja, praćenja i vrednovanja svojine koja je predmet oduzimanja. Sastavljena su od javnih tužilaca, istražnih organa, finansijskih analitičara i drugih nadležnih organa i bave se isključivo ovom vrstom posla. U našoj zemlji donošenjem *Zakona o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela*²⁰, koji će se primenjivati od 1. marta 2009. godine, postavljeni su osnovi za efikasniji sistem oduzimanja prihoda stečenih kriminalom. Ovim za-

¹⁸ *Review of FATF Anti-Money Laundering Systems and Mutual Evaluation Procedures 1992-1999* (2001), FATF, Paris, p.11.

¹⁹ Ibid.

²⁰ Zakon o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela, *Službeni glasnik*, broj 98/08.

konom uređuju se uslovi, postupak i organi nadležni za otkrivanje, oduzimanje i upravljanje imovinom proisteklom iz krivičnog dela.

Jedan od veoma zanimljivih modaliteta za poboljšanje sistema mera u oduzimanju prihoda stečenih kriminalom je „doktrina vraćanja unazad”, čiji su principi inkorporirani u pravni sistem SAD.²¹ Naime, kriminalci se trude da premeste i onemoguće pristup, ili da na drugu način prikriju nelegalno stečenu imovinu. Zahvaljujući „doktrini vraćanja unazad” takvi slučajevi se predupređuju, postupkom koji uzima da se vreme zaplene „vraća unazad” u trenutak kada je imovina korišćena za kršenje zakona, ili kada se odigrao događaj koji je inicirao oduzimanje nelegalno stečene imovine. Ova doktrina poznaje izuzetak od primene u slučaju lica koja polažu prava na imovinu koja je stečena bez njihovog znanja o njenom kriminalnom poreklu ili ilegalnim aktivnostima uopšte.

Međunarodna zajednica i svaka država pojedinačno trebalo bi da razmotre modalitete za poboljšanje efikasnosti sistema oduzimanja prihoda stečenih kriminalom na nacionalnom i međunarodnom planu, jer kada se poređi vrednost imovine koja je konfiskovana sa procenama godišnjih iznosa novca stečenog prometom narkotika i drugim kriminalnim aktivnostima, jasno je da ostaje značajan prostor za poboljšanje postojećih sistema.²²

MODELI MEĐUNARODNE SARADNJE U ODUZIMANJU PRIHODA STEČENIH ORGANIZOVANIM KRIMINALOM

Delovanje i razvoj organizovanog kriminala u međunarodnim okvirima podrazumeva razvoj efikasnih modaliteta međunarodne saradnje u toku istrage i postupka oduzimanja prihoda stečenih kriminalom. Dokument *Četrdeset preporuka Grupe za finansijske akcije*²³ u preporuci 7 ukazuje na to

²¹ Richards, J. R. (1999), *Transnational criminal organizations, cybercrime, and money laundering: a handbook for law enforcement officers, auditors, and financial investigators*. CRC Press, London, p.216.

²² Detaljnije o podacima koji se odnose na vrednost konfiskovane nezakonito stečene imovine u- *Review of FATF Anti-Money Laundering Systems and Mutual Evaluation Procedures 1992-1999* (2001), FATF, Paris, p.11.

²³ Financial Action Task Force (1990), *The Forty Recommendations of Financial Action Task Force on Money Laundering*, Paris.

da mere kojima se reguliše problematika oduzimanja prihoda stečenih kriminalom, treba da omoguće nadležnim organima na međunarodnom nivou: identifikovanje, praćenje i vrednovanje svojine koja je predmet konfiskacije, primenu mera kao što su zamrzavanje i zaplena radi sprečavanja bilo kakvog postupanja, transfera ili odlaganja nelegalno stečene imovine i preduzimanje svih odgovarajućih istražnih radnji. Ovaj vid međunarodne saradnje najčešće se razvija u obliku pomoći u istrazi, pomoći u zamrzavanju odnosno privremenom oduzimanju prihoda stečenih kriminalom i pomoći u trajnom oduzimanju, vraćanju ili razmeni nelegalno stečene imovine koja se nalazi u drugoj državi.

Pomoć u istrazi ima za cilj pronalaženje i obezbeđenje dokaza o postojanju poreklu, transformaciji, mešanju (sa legalnim sredstvima) prebacivanju, razmenjivanju, lokaciji, pravnom statusu i vrednosti prihoda stečenih kriminalom. Za sve navedene činjenice potrebno je međunarodnom saradnjom obezbediti valjane dokaze. Pored prihoda od kriminala koji može biti u različitim oblicima (nekretnine, hartije od vrednosti, novac i sl.) od materijalnih dokaza veoma je važna različita dokumentacija i evidencije koje omogućavaju praćenje finansijskog traga aktivnosti organizovanog kriminala.²⁴ Za praćenje finansijskog traga potrebno je vraćanje operativne delatnosti unazad i korišćenje različite dokumentacije (priznanice o zameni valute, brokerske potvrde, priznanice od telegrafskog transfera novca, poštanski nalozi za isplatu, potvrde o posedovanju sefova, ugovori o sklapanju različitih pravnih poslova, bankarska dokumentacija, adresari i poslovna prepiska i dr.) i evidencija (podaci o vlasništvu nad motornim vozilima, katastarski podaci, podaci o ostavinskim raspravama, podaci o privatizaciji preduzeća, poreski podaci i dr.). Navedena dokumentacija i evidencije mogu da sadrže indicijalne i dokazne činjenice, koje imaju izuzetan značaj za usmeravanje operativne obrade i dokazivanje krivičnih dela organizovanog kriminala. *Konvencija Saveta Evrope o pranju, otkrivanju, zapleni i konfiskaciji prihoda kažnjivih dela i finansiranja terorizma* svojim odredbama određuje da države potpisnice moraju biti u stanju da preduzmu mere u slučajevima zahteva za: *podacima o bankarskim računima* (član 17) koji se odnose na određivanje da li fizičko ili pravno lice protiv koga se vodi krivični postupak poseduje ili

²⁴ Thony, J.F. (1996), Processing Financial Information in Money Laundering Matters: The Financial Intelligence Units, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, Volume 3, p. 260.

kontroliraju jedan ili više računa, *podacima o bankarskim transakcijama* (član 18) koji se odnose na pružanje detaljnih informacija o bankovnim transakcijama u određenom periodu i *podacima o praćenju bankarskih transakcija* (član 19) u određenom periodu i saopštavanje rezultata državi koja je uputila zahtev. Prema ovoj konvenciji države mogu *spontano davati podatke* o nezakonito stečenom prihodu bez prethodnog zahteva (član 20) ne prejudicirajući istražne i sudske postupke u slučajevima kada smatraju da bi pružanje tih podataka pomoglo drugoj državi u pokretanju ili vođenju krivičnih postupaka.²⁵

Sprovođenje *privremenih mera zamrzavanja odnosno privremenog oduzimanja prihoda stečenih kriminalom* je sledeći model međunarodne saradnje koji se realizuje na zahtev druge države koja je pokrenula krivični postupak ili postupak oduzimanja. Ove mere se preduzimaju u cilju onemogućavanja trgovine, prenosa, raspolaganja vlasništvom nad imovinom koja bi kasnije mogla biti predmet zahteva za oduzimanje. U okviru Evropske unije doneta je *Okvirna odluka Saveta o izvršenju naloga za zamrzavanje imovine ili dokaza*²⁶ kojom se utvrđuju pravila prema kojima država članica priznaje i na svojoj teritoriji izvršava nalog za zamrzavanje koji je izdao sudski organ druge države u okviru krivičnog postupka. Tako, u ovom dokumentu se predviđa (član 4) da nalog za zamrzavanje sudski organ može direktno uputiti nadležnom sudskom organu, koji će priznati nalog za zamrzavanje i preduzeti mere potrebne za njegovo izvršenje, bez odlaganja.²⁷ Saradnja u smislu ove Odluke podrazumeva postojanje poverenja da su odluke koje se uzajamno priznaju i izvršavaju donete u skladu sa principima zakonitosti, supsidijarnosti i svrsishodnosti.

Realizacija *pomoći u oduzimanju, vraćanju ili razmeni prihoda stečenih kriminalom* je sledeći model međunarodne saradnje koji se realizu-

²⁵ Jedna od mogućnosti u ovim slučajevima je i saradnja preko Međuagencijske mreže za povraćaj imovine - CARIN (Camden Asset Recovery Interagency Network), koja je neformalna međunarodna mreža iz oblasti ulaženja u trag, privremenog oduzimanja i oduzimanja prihoda stečenih kriminalom.

²⁶ Okvirna odluka Saveta o izvršenju naloga za zamrzavanje imovine ili dokaza u Evropskoj uniji (2003/577/JHA), SL, L196, od 2. avgusta 2003. godine.

²⁷ Odluka u članovima 7 i 8 definiše osnove za nepriznavanje, neizvršenje i odlaganje naloga za zamrzavanje, što znatno olakšava rešavanje potencijalnih sporova koji mogu nastati u izvršenju ovih naloga.

je na osnovu naloga suda države koja je zahtev podnela ili se takav zahtev prosleđuje nadležnim telima u zavisnosti od unutrašnje pravne procedure. Zatim, nadležna državna tela razmatraju takav zahtev i ukoliko se odobri izvršavaju ga poštujući postupak oduzimanja određen unutrašnjim pravnim sistemom.²⁸ U slučajevima međunarodne pravne pomoći u vraćanju i razmeni prihoda stečenih kriminalom međunarodni pravni akti upućuju u određenim slučajevima da pitanja raspolaganja oduzetom imovinom ostavljaju domaćem zakonodavstvu države kojoj je zahtev upućen²⁹ ili zamoljena strana ima obavezu da izvrši povraćaj oduzete imovine strani moliocu u slučajevima pronevere javnih sredstava ili pranja takvih sredstava ako je osnovano utvrđeno predhodno vlasništvo³⁰, ali su moguće i situacije u kojima se daje prioritet zahtevima država za povraćaj oduzete imovine³¹ ukoliko je to u skladu sa domaćim zakonodavstvom u cilju obeštećenja žrtava krivičnog dela ili omogućiti povrat imovine zakonitim vlasnicima.

U cilju efikasnije realizacije navedenih modela međunarodne saradnje u oduzimanju prihoda stečenih kriminalom države bi trebalo da inkorporiraju navedene modela saradnje u unutrašnja zakonodavna rešenja. Pozitivan primer ovakvog pristupa je i inkorporiranje ovih modaliteta saradnje u *Zakon o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnih dela* (članovi 50 do 61) u našoj zemlji. Međunarodna saradnja u smislu odredba ovog zakona obuhvata pružanje pomoći u pronalaženju imovine proistekle iz krivičnog dela, zabranu raspolaganja i privremeno ili trajno oduzimanje imovine proistekle iz krivičnog dela. Nadležnost domaćeg javnog tužilaštva, odnosno suda u postupku međunarodne saradnje određuje se shodno

²⁸ *Konvencije Saveta Evrope o pranju, otkrivanju, zapleni i konfiskaciji prihoda kaznjivih dela i finansiranja terorizma* u članu 23 stav 5 promovise i saradnju u slučajevima zahteva za izvršenje mera o oduzimanju koje su rezultat građanskopravne procedure, ukoliko je te mere izrekao sudski organ države koja je podnela zahtev vezan za krivično delo, pod uslovom da je u postupku utvrđeno da ta imovina predstavlja imovisku korist stečenu krivičnim delom.

²⁹ Član 15 *Konvencije o pranju, traganju, zapleni i konfiskaciji prihoda stečenih krivičnim delima*.

³⁰ Član 57 *Konvencije protiv korupcije Ujedinjenih nacija*.

³¹ Član 25 *Konvencije Saveta Evrope o pranju, otkrivanju, zapleni i konfiskaciji prihoda kaznjivih dela i finansiranja terorizma*.

primeni odgovarajućih zakonskih odredba o međunarodnoj pravnoj pomoći i izvršenju međunarodnih ugovora u krivičnopravnim stvarima. Pretpostavke za pružanje pomoći (član 52) u smislu ovog zakona su: da tražena mera nije u suprotnosti sa osnovnim načelima domaćeg pravnog poretka; da izvršenje molbe inostranog organa ne bi štetilo suverenitetu, javnom poretku ili drugim interesima Republike Srbije; da su u inostranom postupku donošenja odluke o trajnom oduzimanju imovine zadovoljeni standardi pravičnog suđenja. Molba inostranog organa za saradnju (član 53) u smislu odredba ovog zakona dostavlja se domaćem javnom tužilaštvu, odnosno sudu preko ministarstva nadležnog za pravosuđe. Na isti način dostavljaju se inostranom organu molba, odnosno odluka domaćeg javnog tužilaštva, odnosno suda. U hitnim slučajevima, pod uslovom uzajamnosti, molba za pronalaženje, zabranu raspolaganja, odnosno privremeno oduzimanje imovine može se dostaviti posredstvom Jedinice za finansijsku istragu.

Razvijanje navedenih modela međunarodne saradnje u oduzimanju prihoda stečenih kriminalom je neizostavan deo strategije suprotstavljanja organizovanom kriminalu, jer savremeni organizovani kriminal je globalni fenomen koji se brzo razvija i čiji dometi i kobne posledice predstavljaju pretnju bezbednosti međunarodne zajednice.

MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE U ODUZIMANJU PRIHODA STEČENIH ORGANIZOVANIM KRIMINALOM

U cilju što efikasnije međunarodne saradnje u oduzimanju prihoda stečenih organizovanim kriminalom poseban značaj imaju međunarodne organizacije pomoću kojih se na strateškom i operativnom nivou podstiče implementacija efikasnih mehanizama oduzimanja prihoda stečenih kriminalom. U daljem tekstu daćemo prikaz organizacije, funkcija i ciljeva vodećih međunarodnih organizacija koje deluju u globalnim i regionalnim okvirima i programa (projekata) koje realizuju međunarodne organizacije kao deo koordiniranog međunarodnog odgovora problemima suprotstavljanja organizovanom kriminalu i oduzimanja prihoda stečenih kriminalom.

Internacionalna policijska zajednica svesna potrebe svesna potrebe suprotstavljanja organizovanom kriminalu i oduzimanja prihoda stečenih kriminalom, donela je mnogobrojna međunarodna akta kojima reguliše

ovu oblast. Ovim naporima pridružio se i **Interpol**³² koji je svojim rezolucijama (Rezolucije AGN/52/RES/8, iz 1983. godine; AGN/57/ RES/8, iz 1988. godine; AGN/66/RES/17, iz 1997. godine) pozvao države članice da težište svojih istraga fokusiraju na identifikaciju, praćenje i oduzimanje protivpravno stečenih prihoda kriminalnih organizacija. Ove rezolucije takođe pozivaju članice da poboljšaju razmenu informacija na tom polju i upućuju Vlade država članica da donesu zakone koji će omogućiti pristup finansijskim evidencijama i konfiskaciju prihoda stečenih kriminalom. Kao deo napora internacionalne policijske zajednice za suprotstavljanje organizovanom kriminalu nastao je i specijalizovani ogranak unutar policijskog odeljenja Generalnog sekretarijata Interpola pod nazivom **FOPAC**. **FOPAC** je Francuska skraćenica za *Fonds Provenant d'Activites Criminelles*, koji je formirala Generalna skupština Interpola u Kanu 1983. godine. Generalni sekretarijat Interpola i FOPAC kao njegov specijalizovani ogranak usko sarađuju sa drugim internacionalnim organizacijama sa ciljem razvoja svesti o potrebi korišćenja finansijskih istražnih metoda u borbi protiv organizovanog kriminala i drugih oblika kriminala. Takođe, ova saradnja je usmerena na obјedinjavanje napora u suprotstavljanju organizovanom kriminalu u globalnim okvirima i razvoju saradnje i koordinacije u implementaciji internacionalnih programa koji teže oduzimanju prihoda stečenih kriminalom.

GREKO³³ (*Groups of States against Corruption*) je komitet Saveta Evrope osnovan s ciljem unapređenja kapaciteta članica za suprotstavljanje korupciji. Proces unapređenja kapaciteta za suprotstavljanje korupciji koncipiran je kroz fleksibilan i efikasan sistem evaluacije implementacije mera za suprotstavljanje korupciji među kojima oduzimanje prihoda stečenih kriminalom zauzima značajno mesto. Evaluaciju sprovode ekspertske grupe i na osnovu rezultata evaluacije predlažu se konkretne mere (zakonske, organizacione, edukativne i sl.) za poboljšanje sistema za suprotstavljanje korupciji. GREKO je posebno odgovoran za praćenje da li se države članice pridržavaju usvojenih principa za borbu protiv korupcije i implementacije mera predviđenih međunarodno pravnim instrumentima usvojenim s ciljem ostvarivanja *Programa aktivnosti protiv korupcije* (Programme of Action against Corruption - PAC) koji realizuje ovo međunarodno telo. Dosadašnje

³² <http://www.interpol.com>

³³ <http://www.coe.int/t/dg1/greco>

aktivnosti rezultovale su usvajanjem tri takva instrumenta: *Krivičnopravna konvencija o korupciji* iz 1999. godine (ETC br. 173), *Građanskopravna konvencija o korupciji* usvojena 1999. godine (ETC br.174) i *Preporuka (R 10) o pravilima ponašanja za javne službenike* usvojena 2000. godine. Učešće u radu ovog međunarodnog tela naročito je značajno za zemlje koje se nalaze u procesu tranzicije u koje spada i naša zemlja, jer korupcija predstavlja ozbiljnu pretnju demokratskim procesima, vladavini prava i ostvarivanju ljudskih prava. Efikasna borba protiv korupcije zahteva multidisciplinarni pristup ovom problemu i visok nivo međunarodne saradnje u oduzimanju prihoda stečenih kriminalom, koji se može ostvariti učešćem u radu ovakvih međunarodnih tela.

Grupa za finansijske akcije³⁴ (*Financial Action Task Force - FATF*) osnovana je na Samitu G-7 u Parizu 1989. godine, kao koordinirani internacionalni odgovor pranju novca u međunarodnim okvirima. Kao rezultat rada Grupe za finansijske akcije aprila 1990. godine definisano je *Četrdeset preporuka*³⁵, koje čine okvir za implementaciju mera za suprotstavljanje pranju novca i oduzimanju prihoda stečenih kriminalom na nacionalnom i međunarodnom planu. *Četrdeset preporuka* sačinjene su tako da predstavljaju jedan fleksibilan okvir, koji omogućuje državama koje žele da ga primene prilagođavanje ekonomskim, društvenim i političkim prilikama u zemlji. Treba istaći da *Četrdeset preporuka* ne predstavljaju međunarodnu konvenciju, već set mera u suprotstavljanju pranju novca i oduzimanju prihoda stečenih kriminalom, koje svaka država može da primeni ako postoji adekvatna politička volja. *Četrdeset preporuka* donesene su 1990. godine, a 1996. godine pretrpele su određene izmene u odnosu na nove trendove pranja novca. Naime, *Grupa za finansijske akcije* je usvojila 2002. godine i osam Posebnih preporuka o finansiranju terorizma čime se pridružila globalnim naporima u borbi protiv finansiranja terorizma. Neke od najvažnijih obaveza definisanih u *Četrdeset preporuka* su: inkriminacija pranja novca kao teškog krivičnog dela (preporuka 4), definisanje zakonskih okvira za privremeno oduzimanje i oduzimanje imovine pribavljene krivičnim delima (preporuka 7); definisanje obaveza finansijskim institucijama da vrše identifikaciju klijenata, uključujući i privilegovane klijente, kao i da vode evidenciju o transakcijama i čuvaju te podatke određen vremenski period (preporuke 10,

³⁴ <http://www1.oecd.org/fatf>

³⁵ http://www1.oecd.org/fatf/40Recs_en.htm

11 i 12); definisanje obaveza finansijskim institucijama da prijavljuju sumnjive transakcije nadležnim organima (preporuka 15), sprovođenje mera interne kontrole u finansijskim institucijama (preporuka 19); uspostavljanje adekvatnog sistema eksterne kontrole i supervizije finansijskih institucija (preporuke 26, 27, 28, 29) i definisanje pravnih okvira za međunarodnu saradnju i koordinaciju na svim nivoima u suprotstavljanju pranju novca (preporuke od 32 do 40). *Grupa za finansijske akcije* tesno sarađuje sa drugim regionalnim organizacijama, čiji se osnovni ciljevi odnose na suprotstavljanje pranju novca i oduzimanju prihoda stečenih kriminalom kao što su: *AGP* (Asia Pacific Group of Money Laundering), *PC-R-EV* (Committee of Concile of Europe), *OGBS* (Offshore Group of Banking Supervisors) i druge.

Kao deo sistema za suprotstavljanje pranju novca i traganju za prihodima stečenim organizovanim kriminalom stvoren je određen broj specijalizovanih vladinih agencija koje se bave ovom problematikom. Ovi entiteti koje su stvorile različite vlade nazivaju se zajedničkim imenom *jedinice za finansijske istrage*.³⁶ Te jedinice omogućavaju veoma dobru komunikaciju i razmenu informacija i druge oblike međunarodne saradnje na različitim nivoima u istragama i u isto vreme štite poverljivost podataka. Većina jedinica za finansijske istrage počela je da radi devedesetih godina XX veka, i bile su rezultat potreba pojedinih država da se efikasno suprotstave organizovanom kriminalu i pranju novca. Od 1995. godine, određen broj jedinica za finansijske istrage počeo je da radi zajedno u neformalnoj organizaciji nazvanoj *Egmont grupa*.³⁷ Osnovni cilj ove grupe bio je formiranje foruma jedinica za finansijske istrage, koji će poboljšati saradnju i komunikaciju između različitih država. Modaliteti te saradnje odnose se na: širenje sistema razmene finansijsko-obaveštajnih informacija, poboljšanje nivoa stručnosti osoblja organizacija i omogućavanje bolje saradnje između jedinica za finansijske istrage primenom novih tehnoloških dostignuća.

³⁶ *Jedinica za finansijske istrage* je centralna, nacionalna agencija odgovorna za prijem (odobranje, zahtevanje), analizu i odašiljanje finansijskih i drugih informacija nadležnim organima u slučajevima da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično delo čija je razmena predviđena pravnim aktima, a s u ciljem borbe protiv pranja novca i traganja za prihodima stečenim kriminalom. Definicija usvojena na sastanku *Egmont grupe* održanom u Rimu 1996. godine.

³⁷ http://www.oecd.org/fatf/Ctry-orgpages/org-egmont_en.htm

Izabrani komitet eksperata za ocenjivanje mera protiv pranja novca Saveta Evrope - **MONEYVAL** (Select Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measurements)³⁸ osnovan je 1997. godine s ciljem uspostavljanja efikasnih sistema suprotstavljanja pranju novca i finansiranju terorizma u zemljama članicama. Aktivnosti ovog međunarodnog tela usmerene su na ocenjivanje da li se njegove članice pridržavaju odgovarajućih standarda vezanih za borbu protiv pranja novca, oduzimanja prihoda stečenih kriminalom i finansiranja terorizma. **MONEYVAL** ima 27 članova i 2 privremena člana i kao regionalno telo na prostoru Evropske unije za borbu protiv pranja novca aktivno participira u radu *Grupe za finansijske akcije, Svetske banke i MMF* u njihovim naporima u borbi protiv ove negativne pojave u globalnim okvirima.³⁹ Naša zemlja je aktivni član ovog međunarodnog tela, što je pozitivan primer aktivnosti i participacije naše zemlje u radu međunarodnih organizacija koja se bave problemima suprotstavljanja organizovanom kriminalu i pranju novca.

CARDS je regionalni projekat Evropske unije i Saveta Evrope usmeren na jačanje policijskih kapaciteta za borbu protiv teških krivičnih dela u zemljama jugoistočne Evrope. Projekat je počeo sa realizacijom 2004. godine i obuhvata sledeće zemlje: Albaniju, Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku, Srbiju, Crnu Goru i Makedoniju. U okviru **CARDS** regionalnog projekat realizuje se potprojekat **CARPO** (Razvoj pouzdanih i funkcionalnih policijskih sistema i jačanje borbe protiv glavnih kriminalnih aktivnosti i jačanje policijske saradnje) koji ima dva modula. Koordinator prvog modula „Instrumenti za borbu protiv privrednog i organizovanog kriminaliteta” je Savet Evrope, a drugog modula „Obuka po svim pitanjima koja se odnose na trgovinu ljudima, krijumčarenje i ilegalne migracije” je Međunarodna organizacija za migracije. Osnovni ciljevi ovih projekta su jačanje kapaciteta za borbu protiv kriminala razvijanjem i implementacijom regionalnih strategija za suzbijanje kriminala zasnovanih na standardima koji važe u Evropskoj uniji. Projekat obuhvata niz aktivnosti zemalja obuhvaćenih projektom (seminari, obuke, studijske posete) koje su usmerene na: razvoj regionalnih strategija za su-

³⁸ www.coe.int/moneyval

³⁹ Zemlje članice **MONEYVAL**-a su: Andora, Armenija, Albanija, Azerbejdžan, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Hrvatska, Kipar, Češka, Estonija, Mađarska, Latvija, Lichtenštajn, Moldavija, Malta, Monako, Poljska, Rumunija, Rusija, Srbija, Slovačka, Slovenija, Makedonija, Ukrajina.

protstavljanje ekonomskom i organizovanom kriminalu; jačanje kapaciteta za sprovođenje finansijskih istraga⁴⁰ usmerenih na oduzimanje nezakonito stečenih prihoda; korišćenje specijalnih istražnih tehnika i obaveštajnog rada zasnovanog na poštovanju ljudskih prava i standarda koji važe u Evropskoj uniji; stvaranje efikasnih programa za zaštitu svedoka u slučajevima organizovanog kriminala; jačanje kapaciteta za međunarodnu saradnju u suprotstavljanju kriminalu i razvijanje programa obuke za suprotstavljanje trgovinu ljudima, krijumčarenju i ilegalnim migracijama. Navedene aktivnosti se konkretizuju na nacionalnom nivou kroz razvijanje planova implementacije mera za svaku oblast pojedinačno, definisanje programa za edukaciju i obuku, s ciljem podizanja nivoa stručnosti u implementaciji mera određenih projektom i definisanje kriterijuma za praćenje progressa u implementaciji navedenih mera.

Međunarodne organizacije u oblasti suprotstavljanja organizovanom kriminalu imaju izuzetan značaj u promociji i sprovođenju međunarodnih standarda u oduzimanju prihoda stečenih kriminalom. Naime, ove organizacije podstiču članove da implementiraju standarde za suprotstavljanje organizovanom kriminalu i oduzimanje prihoda stečenih kriminalom, sprovedu procene sistema za suprotstavljanje organizovanom kriminalu, ukazuju na postojeće slabosti ovih sistema i omogućuju razmenu podataka značajnih za istrage.

ZAKLJUČAK

Kreiranje efikasnog sistema suprotstavljanja organizovanom kriminalu zahteva stvaranje zakonskih okvira za primenu mera oduzimanja prihoda stečenih kriminalom poštujući međunarodne standarde u ovoj oblasti. Postojanje ovih zakonskih okvira treba da omogući nadležnim organima za suzbijanje organizovanog kriminala identifikovanje, praćenje i vrednovanje svojine koja je predmet oduzimanja i primenu mera kao što su zamrzavanje i zaplena radi sprečavanja bilo kakvog postupanja, transfera ili skrivanja prihoda stečenih kriminalom.

Usvajanjem koncepta borbe protiv organizovanog i drugih oblika imovinskog kriminala oduzimanjem prihoda stečenih kriminalom sužavaju se

⁴⁰ Detaljnije o finansijskim istragama u- Manning, J.M. (2005), *Financial investigation and forensic accounting*, CRC Press, Boca Raton, pp. 81-167.

mogućnosti kriminalcima i kriminalnim organizacijama da: prikrivaju poreklo i postojanje nelegalno stečene imovine, nesmetano koriste protivpravno stečena sredstva, prikrivaju sopstvenu kriminalnu delatnost, ulažu nezakonito stečenu imovinu u legalno poslovanje, izbegnu kaznu za učinjena krivična dela i ruše se ekonomske poluge moći kriminalnih organizacija. Dostizanje navedenih ciljeva trebalo bi da bude jedan od prioriteta u razvoju strategije suprotstavljanja organizovanom kriminalu i drugim oblicima imovinskog kriminaliteta.

Jaki institucionalni okviri i efikasan sistem suzbijanja organizovanog kriminala predstavlja sredstvo za zaustavljanje kriminalnih aktivnosti. Naime, takav režim otežava kriminalcima da izvlače korist iz kriminalnih aktivnosti, a oduzimanje kriminalnih prihoda može da utiče na motivaciju za vršenje krivičnih dela. Osnovni stubovi ovog koncepta su stvaranje efikasnog sistema suprotstavljanja pranju novca, korišćenje savremenih kriminalističkih metoda u borbi protiv organizovanog kriminala i stvaranje pravnih okvira i na njima zasnovanog efikasnog sistema za oduzimanje prihoda stečenih kriminalom.

Istrage o aktivnostima organizovanog kriminala i drugih oblika imovinskog kriminala vrlo često zahtevaju zajednički rad različitih državnih agencija koje ne pripadaju istoj jurisdikciji. Ova činjenica je ograničavajući faktor u istragama ovih krivičnih dela i traganju za prihodima stečenim kriminalom, jer sama istraga najčešće se zasniva na multidisciplinarnom pristupu i saradnji više različitih jurisdikcija. Razmena informacija između različitih državnih organa u odnosu na različite aspekte organizovanog kriminala često nije na zadovoljavajućem nivou, što ima uticaja i na razmenu informacija i sa državama i njihovim agencijama u suprotstavljanju ovoj vrsti kriminala. Sve ove prepreke u razmeni informacija imaju direktan uticaj na kvalitet istraga organizovanog kriminala. Konkretno operacije organizovanog kriminala sastoje se od više naizgled nepovezanih aktivnosti koje čine jednu celinu, ukoliko nemamo informacije o svim aktivnostima veoma je teško ostvariti uvid u kompletnu celinu operacija organizovanog kriminala. Iz navedenog možemo zaključiti da rešavanje ovih problema zahteva visok stepen međunarodne saradnje i koordinacije u suprotstavljanju organizovanom kriminalu i oduzimanju prihodima stečenih kriminalom, a reflektovano na nacionalni nivo zahteva inkorporaciju međunarodnih pravnih akata iz ove oblasti u unutrašnji pravni sistem i aktivnu participaciju u radu međunarodnih organizacija.

Assistant profesor Goran Bošković, PhD
Assistant profesor Saša Mijalković, PhD
Academy of Criminalistic and Police Studies
Belgrade, Serbia

INTERNATIONAL COOPERATION IN CONFISCATION OF PROPERTY GAINED BY ORGANIZED CRIME

Contemporary organized crime is global phenomena and coordinated international reaction in combat this type of crime is prerequisite of establishing efficient system to stamping out this type of crime. Criminals and criminal organizations make large amount of criminal profit. Main problem for them in this situation is how to spend criminal profit with out punishment. In this paper authors point to importance of strategy to combat organized crime based on confiscations of illegally gained property. Authors special attention in this paper point to development models of international cooperation and role of international organizations in the search, seizure and confiscation of the proceeds from crime.

Key words: *property gained by criminal, organized crime, confiscation of illegally gained property, models of international cooperation, international organizations.*

LITERATURA

- Bošković, G** (2005), *Pranje novca*, Beosing, Beograd.
- Financial Action Task Force** (1999), *Policy Brief*, Paris.
- Financial Action Task Force** (1990), *The Forty Recommendations of Financial Action Task Force on Maney Laundering*, Paris.
- Global Programme Against Trafficking in Human Beings**, United Nations (1998) – Office for Drug Control and Crime Prevention, New York.
- Kessler, S.** (1994), *Civil and Criminal Forfeiture: Federal and State Practice*, Clark, Boardman and Callaghan, New York.

- Levi, M.** (1997), *Taking the Profit out of Crime: the UK Experience*, University of Wales, Cardiff.
- Manning, J.M.** (2005): *Financial investigation and forensic accounting*, CRC Press, Boca Raton.
- Mijalković, S.** (2005) „Seks industrija“ kao vid organizovane kriminalne delatnosti, *Organizovani kriminalitet – stanje i mere zaštite*, Policijska akademija, Beograd, str. 671–690.
- Mitchell, A.; Hinton, N. & Taylor S.** (1996), *Confiscation*. (2nd ed), Sweet and Maxwell, London.
- Naylor, R. T.** (1999), Wash-out: A critique of follow-the-money methods in crime control policy, *Crime, Law and Social Change*, No. 32, pp. 1-57.
- Shelly, L.I.** (1995), Transnational Organized Crime: An Imminent Threat to the Nation-State, *Columbia Journal of International Affairs*, 48/1995.
- Review of FATF Anti-Money Laundering Systems and Mutual Evaluation Procedures 1992-1999* (2001), FATF, Paris.
- Richards, J. R.** (1999), *Transnational criminal organizations, cybercrime, and money laundering: a handbook for law enforcement officers, auditors, and financial investigators*. CRC Press, London.
- Tanzi, V.** (1996), Money laundering and International Finance System, *MMF Paper*, No.55.
- Thony, J.F.** (1996), Processing Financial Information in Money Laundering Matters: The Financial Intelligence Units, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, Volume 3, pp. 257-282.